

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת ויקרא-זכור

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
19:13	18:28	17:36*	י-ם
19:10	18:26	17:35	ת"א
19:11	18:28	17:36	חיפה
19:11	18:27	17:36	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 17:16

המנהיג והעם

ואולם לא רק לרעה, אלא גם לטובה ישנם יחסי גומלין בין המנהיג והעם, ומכלל לאו נשמע הן, שכאשר העם הולך בדרך טובה מעמיד לו הקב"ה מנהיג טוב וחשוב, המוליך את העם ומעלהו במעלות רמות ונשגבות, וגם המנהיג בהשפעתם זוכה לנבואה עליונה בלשון חיבה, והוא האמור בתחילת פרשתנו, וזה מלמדנו על חשיבותם של דור המדבר באותה שעה בעיני ה' יתברך, שיצאו ממצרים ובנו את המשכן.

וכן ראינו במלחמת עמלק, (שמות י"ז י"א) וְהָיָה פֶּאֶשֶׁר יָרִים מִשֶּׁה יָדוֹ וַיִּגְבֵּר יִשְׂרָאֵל וַיִּכְאֶשֶׁר יָגִיד יְדוֹ וַיִּגְבֵּר עַמְלֵק, שכאשר משה היה מרים את ידו וגבר ישראל וכאשר היה מניח וגבר עמלק, ולכאורה מדוע לא היה מרים את ידו תמיד ודי, אבל הענין שידיו היו תלויות בעם ישראל, בשעה שישאל היו משעבדים את ליבם לאביהם שבשמים, היו נותנים כח למשה להרים את ידו, ובוזה היה משפיע עליהם חזרה אמונה ודביקות בה' והם היו מנצחים, וכמו שנאמר (שם י"ב) וַיְהִי יָדָיו אֶמְוָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ, אך כאשר התפרו ישראל, גרמו לידיו לירד, ומשירדו ידיו ח"ו גבר עמלק.

אלא שבאמת צריך להבין מדוע דוקא כאן בספר ויקרא נאמר יסוד זה למשה רבנו ולעם ישראל, ונראה לפרש ע"פ מה שהתחלנו, שמכיון שספר זה הוא ספר הקרבנות המקרב את ישראל לאביהם שבשמים, וחוזים על ידם לקרבה עילאית ומיוחדת, הן עם ישראל והם הכהנים המקריבים, לכן דוקא כאן נאמרה לשון חיבה למשה ויקרא, ונאמר לעם ישראל לאמור, בשבילכם הוא מדבר עימי.

ולבאר זאת יותר, הנה אמרו רבותינו במדרש [פסיקתא דרב כהנא (פסקא כד אות ז), וכך גרס רבנו חננאל על מסכת מכות (י"א), בשם הירושלמי, ע"ש], שאלו לחכמה החוטא מהו עונשו, אמרה להם וחטאים תרדף רעה (משלי יג א), שאלו לנבואה החוטא מהו עונשו, אמרה להם הנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל יח ד), שאלו לתורה חוטא מהו עונשו אמרה להם יביא קרבן ויתכפר לו, שאלו להקב"ה החוטא מהו עונשו אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו. עכ"ל המדרש. והחיד"א (שהשבוע ביום חמישי יחול יום פטירתו) בספרו חומת אנך (ויקרא א' א) ביאר על פי זה את הפסוק הפותח את פרשתנו וידבר ה' מאהל מועד לאמור, מאהל מועד רמז לתורה, ששם כידוע מונחים הלוחות, לאמר בשביל אמירה אחת מהחכמה והנבואה שהחוטא ימות, לזה מכח התורה שניתנה באהל מועד, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם וכתורה יעשה שיביא קרבן ויתכפר. עכ"ל. והיינו שאמנם החכמה היא ספר משלי והנבואה הוא ספר יחזקאל, נאמר בהם בשווה שדין החוטא למות, אמנם התורה בפרשתנו היא זו שמלמדת אותנו להביא קרבן ולכפר, ומי הוא מוריד התורה, משה רבנו, ובזכות מי הורידה עם ישראל, שכן כאשר חטאו נשתברו הלוחות, וכאשר חזרו בתשובה ובנו המשכן ניתנו הלוחות.

ובזה אפשר לפרש מה שאמרו רבותינו (תענית כ"ו): על הפסוק (שיר השירים ג' י"א) צִיְיֹנה וַיִּצְיֹנה וַיִּצְיֹנה בְּנֹת צִיּוֹן בְּמִלְכָּה שְׁלֵמָה פְּעֻטָה שְׁעֻטָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׁמֻחַת לְבוֹ, ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, והיינו שעל ידי התורה שלימדה על הבאת הקרבן והכפרה, נבנה המקדש בו מביאים את הקרבנות, ושניהם ביחד הם יום חתונתו ויום שמחת ליבו, השמחה הכי גדולה שיש לו לאדם עלי אדמות, ה' יזכנו לקיים דברי התורה ובזכותה יבנה במהרה בית קדשנו ותפארתנו, אמן.

פרשתנו עוסקת בענין הקרבנות, שכידוע באים לכפר על עוונותיו של האדם, ולקרבו לה' יתברך חלף התרחקותו בגלל עוונותיו, ועל שם כן נקראים הם קרבנות שמקריבים את האדם לבוראו, וכמאמרנו זה נעסוק ונראה עד כמה מקריבים הקרבנות את האדם, ועד כמה מביאים הם איתם ברכה וטובה לעולם.

כידוע פרשתנו פותחת בלשון יהודית, ויקרא אל משה, ועל שם כן נקראת הפרשה ויקרא וגם הספר כולו נקרא על שם זה ויקרא, ואמרו רבותינו שלשון ויקרא היא לשון חיבה, וכבר כל המפרשים ביארו לנו מדוע ובמה זכה משה רבנו ללשון חיבה מיוחדת זו, הן מפני צדקותו וחסידותו, הן מפני מסירות נפשו על התורה והעבודה, הן מפני ענוותנותו, ואולם רש"י מוסיף לנו כאן היבט נוסף, על המילה לאמור, האחרונה שבפסוק הראשון, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיִּדְבֶּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר, מפרש רש"י: לאמר - צא ואמור להם דברי כבושים, בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר כמנודים מן המרגלים ואילך לא נתייחד הדבור עם משה, שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי לאמר, אלי היה הדיבור. עכ"ל. והיינו שכאן רש"י משנה מכל מקום שנאמר בתורה לאמור, ופירושו הפשוט שתאמר להם את מה שאני אומר לך, כאן מפרש שתאמר להם שכל הדבור עימי הוא בגללכם.

ונראה הסיבה לכך שדוקא כאן מצוה לומר להם כן ולא בכל פעם [למרות שכתב הרא"ם וז"ל: ואמר כדברים הללו, שהם ממשכיין את לבם ומקרבו לאהבתו יתברך, שבכל פעם שהיה מדבר השם עם משה היה מצוה לפייס את לבן בדברי כבושין. עכ"ל. מ"מ רק כאן לימדה אותנו התורה את זאת], מפני שבתחילה נאמר ויקרא והוא לשון חיבה מיוחדת למשה, ובא משה רבנו לומר להם שאין זה בגללו אלא בגללם, שכן כל הדבור עם משה רבנו זה רק בעבורם, ואם נאמר לו לשון חיבה מיוחדת זה גם כן בסיבתם, ולכן מפרש ואמר להם זאת דוקא כאן.

ובתוספת ביאור, שהנה כידוע כשם שהמנהיג הוא משפיע על העם, כך העם משפיע על המנהיג, וראינו זאת במקומות רבים הן לטובה והן לרעה, כאשר ישראל חוטאים נאמר (דברים א' י"ג) וַאֲשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם, ודרשו רבותינו (הובא ברש"י) ואשם - חסר יו"ד, לומר שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה. ע"כ. הרי שאשמת ישראל תלויה בראש, דהיינו במנהיג, שלפי מעשיו כך יהיו העם. ומצאנו גם להיפך, שאמרו חז"ל (ב"ק נ"ב, וברש"י ד"ה עביד) בזמן שישאל חוטאים מעמיד להם מנהיג המוליך אותם בדרך קלוקלת ומפיל אותם, והביאו על כך משל לרועה שכאשר הוא כועס על צאנו מעמיד עז עיוורת בראש הצאן והיא מוליכה את כולם למקום בורות ונופלים כולם ביחד איתה, הרי שהמנהיג מושפע מן העם, והוא יהיה לפי מצבם הרוחני.

וכמו כן ראינו בתורה שאחר חטא העגל נאמר למשה רבנו (שמות ל"ב ז) וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵךְ רֵד פִּי שַׁחַת עַמְךָ אֲשֶׁר הִעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, ופירש רש"י: וידבר - לשון קושי הוא, לך רד - רד מגדולתך לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם, באותה שעה נתנדה משה מפי בית דין של מעלה. הרי שכל מעלתו של המנהיג היא מפני עם ישראל, ואם הם אינם ראויים גם המנהיג יורד מגדולתו, ועד כדי נידוי, וזה הרבה יותר ממה שלמדנו רש"י כאן שלא נתייחד עימו הדבור, והדברים מבהילים.

מחסות
לוח ניסן
מסכים ויטולים
לכתיבת נסוחי ושיחות
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, ה' ישמרם ויצילם מכל צרה ופגע.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לפורים (תענית, זכור, ופורים שחל במוצאי שבת)

ומדוע להכריח אותם לעבור על מנהגם הטוב. ומי שמתפלל בבית הכנסת שהתפלה בו מיד בצאת שבת, יביא את המגילה מערב שבת ויניח אותה בתאו, אבל לא יביא אותה קודם צאת השבת, שלא יהיה מכין משבת לחול, ואם הוא במקום שאין עירוב ישנו גם איסור הוצאה, ומה גם שתמיד יש המאחרים לבוא, ואם יתחילו כבר בקריאת המגילה לא יוכלו לצאת ידי חובה [שהייבים לשמוע אותה מתחילתה ועד סופה], ולכן הנכון שלא להתחיל תפלת ערבית לפני השעה 18:30.

ה. מתפללים תחילה תפלת ערבית של מוצאי שבת, ויאמרו בברכת אתה חונן "אתה חוננתנו" וכו', ואם לא אמר וגמר הברכה אינו חוזר, ובברכת ההודאה יאמרו "על הנסים" וכו' בימי מרדכי ואסתר וכו', ואם לא אמר וגמר הברכה אינו חוזר. בסיום תפלת ערבית, אומרים "הי שם" וחצי קדיש, ומי שרגיל לומר לאחר מכן "הריני מכין עצמי" וכו' כדברי הב"ה (ש"ש ויצא ו) יאמר כהרגלו, לאחר מכן מתחילים כבכל מוצאי שבת שובה וכו', יושב בסתר וכו', וכשמגיעים ל"ואתה קדוש" יעצרו, ויקראו שם את המגילה, ואחר קריאת המגילה ימישיכו מואתה קדוש על הסדר, שיר למעלות ועלינו לשבח.

ה. מבדילים אחר קריאת המגילה (כדברי הרמ"א ס' תרצ"ג: סעי' א' בהגה), וטוב שקודם קריאת המגילה הגבאים יביאו נרות ויברכו "בורא מאורי האש" על הנר [ע"פ דברי הכלבו (ס"ו ס"א) שהביא הב"י (ס"ו תרצ"ג), אמנם מדברי הב"י (ס"ו רח"צ) מוכח שאין צריך לברך על הנר, ואפשר שלכן לא פסק השו"ע כן בהלכות מגילה, ועיין בדברי הרב בית דוד (ס"ו תצ"א) מה שפלפל בדעת הב"י, ומ"מ כן היא הכרעת גדולי האחרונים הספרדים (עיין בחו"ע ע"מ ק"י)], וכן מנהג הספרדים. [ולדבריהם אם לא בירכו קודם קריאת המגילה יכולים לברך באמצע המגילה בין הפרקים (חו"ע שם), ונלע"ד שכל דבריהם אמורים בשהדליקו נר וקוראים לאורו ולא בירכו עליו, שאז נהנה מן האש בלא ברכה, אבל בזמן הזה שאין אנו מוליקים נר בכדי לקרוא לאורו אלא קוראים לאור מנורות החשמל הדולקות כבר, וא"כ אין צורך להדליק נר במיוחד ולברך עליו בבורא מאורי האש, ואף אם ידליקו תאורה חשמלית במיוחד, אין צריך לברך בורא מאורי האש שהרי ההלכה היא שאין מברכים בורא מאורי האש על תאורת החשמל (כמבואר בחו"ע שבת ב' ע"מ ת"ל)], ואע"פ שמהנהגו לכתחילה לברך על הנר קודם המגילה ולברך עליו גם בזמן הזה, מ"מ כל זה לכתחילה אך אם לא הדליק לא יפסיק באמצע המגילה, כן נלע"ד. ואולם מנהג האשכנזים לברך בורא מאורי האש בהבדלה שעושים אחר קריאת המגילה. וגם הספרדים כשמבדילים אחר המגילה אם יש שם מבני ביתם שלא בירכו על האש, יכולים הם לברך להוציאם, וכ"ש אם הם בעצמם לא ראו את הנר בבית הכנסת או שלא שמעו הברכה שיברכו בהבדלה גם על הנר. [ולכל המנהגים והעדות טוב שאחר קריאת המגילה יעשו הבדלה בבית הכנסת, ויש בזה ענין במוצאי שבת זה יותר משאר שבתות השנה, שכן רבים יכולים לשכוח, או ממהירים לשמחת הפורים ולא יעשו הבדלה, לכן חשוב להזכיר לכולם וגם לעשות הבדלה בבית הכנסת].

ו. כמו בכל מוצאי שבת מצוה לאכול סעודה רביעית, והפעם נלוה לכך גם מצוה להרבות באכילה אף בלילה (כמבואר בשו"ע ס' תרצ"ה סעי' א' בהגה), ולכן טוב להוסיף דבר מה לכבוד פורים (משנ"ב שם ס' ק"א), וטוב יעשה אם ישתה קצת יין לכבוד פורים, אך לא יגזים ובודאי לא ישתכר, כי עיקר מצות הפורים הינה למחר ולא בלילה. [ומה שנוהגים רבים להתהלל בליל פורים ברקודים ושתייה אינו נכון, ורבים מפסידים למחורת תפלה וקריאת שמע בזמנה, וכן קריאת המגילה כראוי, ופעמים שנרדם באמצע המגילה. ואדרבה טוב להוסיף בתורה בליל פורים ויישן מתוך דברי תורה, וזה יתן לו כח להיות ערני למחורת לקיים כל מצוות היום מתוך חשקת התורה, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר].

בהיות והשנה (תשפ"ד) יחול פורים לבני הפרזים (דהיינו י"ד באדר) במוצאי שבת, וישנן קצת הלכות שונות לבני הפרזים ולבני המוקפים, נזכיר את ההלכות שנוהגין לדעת אותם.

א. יום י"ג באדר הוא יום תענית אסתר בכל שנה, אך מכיון שהשנה הוא חל ביום שבת ואסור להתענות בו, לכן הוא נדחה ליום חמישי, י"א באדר ב', תענית זו בכל שנה היא מנהג [אינה תקנת חז"ל כשאר הצומות אך מ"מ חובה עלינו לצום שכך נהגו כל ישראל (כמבואר ברמ"א ס' תרפ"ו סעי' ב' בהגה)], ומקילים בה יותר למי שאינו חש בטוב ואפילו אינו חולה שאין בו סכנה, וכן מעוברות ומניקות פטורות מלהתענות בו, ואלו אינם צריכים להשלים התענית ביום אחר כלל, אבל מי שאינו חולה כלל ולא צם רק מפני כאב קל, צריך להשלים את הצום ביום אחר כשיעבור הכאב (משנ"ב שם ס"ק ד' וה' חו"ע ע"מ ל"ט), ואם יכול טוב שיתענה מיד למחרת ביום ששי [גם מפני שלא ישכח לאחר מכן, וגם מפני שיש אומרים שכשחל בשבת דוחים את התענית ליום ששי (עיין בחו"ע ע"מ מ"ב הערה ט"ה)].

ב. ביום שבת, י"ג אדר ב', הוא שבת זכור, ואחר קריאת התורה בפרשת השבוע (השנה פרשת ויקרא) יקראו מפטיר בפרשת זכור את אשר עשה לך עמלק, והיא מן התורה (כמבואר בשו"ע ס' תרפ"ה סעי' ז'), וצריך לכוין השליח צבור להוציא ידי חובה את השומעים, והשומעים צריכים לכוין לצאת ידי חובה, לאחר מכן קוראים הפטרת פרשת זכור. ומנהג הספרדים שאחר תפלת שחרית אומרים פיוט "מי כמוך", וטוב ללמוד את מילותיו בכדי להבין את הנאמר בו [ומרן הגר"ע זצ"ל כתב עליו ביאור נפלא בשם עטרת זהב, נמצא בסוף ספרו חזון עובדיה על פורים], ובמנחת שבת לא יאמרו בו צידוק הדין, צדקתך וכו', שכן הוא ערב יום שלא אומרים בו תחנון, דהיינו ערב פורים (כמבואר במשנ"ב ס' תרפ"ו ס"ק ג', חו"ע ע"מ מ"ה), וגם בני המוקפים אינם אומרים תחנון ביום י"ד, ולכן לא יאמרו צדוק הדין במנחת שבת (כמבואר בשו"ע ס' תרצ"ג סעי' ג' ובמשנ"ב ס"ק ח').

ג. בשבת זו בני הפרזים יעשו סעודה שלישית בזמנה, ולא יאחרו לעשותה סמוך לשקיעת החמה, מכיון שבצאת השבת מתפללים ערבית וקוראים את המגילה, וגם מי שרגיל להוציא את השבת בזמן רבנו תם, יכולים לקרוא את המגילה בצאת השבת, ובודאי עד שיתפללו ערבית ויקראו את המגילה יגיע כבר זמן רבנו תם, ואין צורך להמתין לזמן רבנו תם בכדי לקרוא את המגילה. [שאף אם נאמר שמצוות הפורים מדברי קבלה שדינם כדברי תורה (וכמו שכתב השו"ע ס' תרצ"ו סעי' ז'), מ"מ הרי לדעת השו"ע יכול לקרוא המגילה מפלג המנחה (כמבואר בס' תרצ"ב סעי' ד'), וזאת ע"פ סברת רבנו תם (המובא בתוס' ברכות ב', ד"ה מאימתי) לגבי תפלת ערבית וקריאת שמע שאפשר לאומרם מפלג המנחה, וא"כ הרי רבנו תם בעצמו סובר אפילו במצוות דאורייתא שאפשר לעשותם מפלג המנחה, וכ"ש בדברי קבלה, ולכן גם מי שרגיל לשמור זמן רבנו תם, יכולים לקרוא את המגילה, ואף שבשבת זו יש דעות אם המגילה הינה מוקצה (עיין בחו"ע ע"מ ק"ה), מ"מ מצאת הכוכבים שהוא זמן חיוב קריאתה, כבר אינה מוקצית ויכולים לטלטלה לכל הדעות].

ד. יאחרו מעט תפלת ערבית של מוצאי שבת, לפחות בכדי שכבר יצא שבת לפי הגאונים בכדי שלא יבואו המתפללים לחילול שבת ח"ו, שיש כאלה המביאים איתם רובים וקפצונים וכל מיני משמיעי קול, וכמו כן שיוכלו המתפללים להביא איתם את המגילות לבית הכנסת לכל הדעות, [ואע"פ שאפשר להכין בבין השמשות של מוצאי שבת לצורך מצוה במוצאי שבת (כמבואר בחו"ע ח"ב ע"מ ש"ט ואילך, ובחו"ע פורים ע"מ ק"ז), מ"מ ישנם המחמירים בזה,

